

УДК 745.52:747 "1920/1980"(091)

Ольга ЯМБОРКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0340-5436>

КИЛИМ В ЖИТЛОВОМУ ІНТЕР'ЄРІ ЯК ЕЛЕМЕНТ РАДЯНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПОБУТУ

Висвітлюється застосування килимів у житлових інтер'єрах радянської доби на різних етапах її історичного розвитку. Висвітлено чинники, що впливали на естетику і стилістику типових житлових інтер'єрів, розглянуто художньо-композиційні особливості їх предметного середовища. Основну увагу приділено дослідженню семантичного статусу килима у культурі побуту міського населення 1920—1980-х рр., формуванню пов'язаних з цим ключових соціальних практик. З'ясовано місце і значення килимів українського виробництва у тих процесах.

Ключові слова: килим, культура побуту, житловий інтер'єр, соціальні практики.

© О. ЯМБОРКО, 2018

У радянський період виробилась традиція застосування килимів у предметному середовищі, внаслідок якої килим став майже фольклорним елементом тогочасної соціально-побутової культури. Ця традиція успадкувала вже усталені практики і розвинула свою «культурологічну міфологему» килима [20, с. 9] в предметному комплексі інтер'єра. Вона творилась поетапно від 1920-х рр. до 1980-х рр. під впливом соціально-історичних процесів, нових виробничих умов у системі художніх промислів та в художній промисловості, характеру житлового будівництва, економічного чинника, які у комплексі визначали формування етико-естетичних норм і моди — як соціального маркера.

Питання, пов'язані з облаштуванням інтер'єру вітчизняними авторами активно розглядались у 1960—1980-х рр. з огляду на зміни архітектурно-планувальних проектів та асортименту меблів, що диктували нові вимоги до художньо-стильових рішень предметного середовища. Розв'язанню цих питань у контексті українського декоративно-прикладного мистецтва присв'ячені публікації та монографії (1968, 1973) Л. Жоголь.

У нашій статті мистецтвознавчий аспект теми розглянуто з урахуванням культурологічних методик, зокрема семіотики. Такий підхід у студіях української художньо-матеріальної культури радянського періоду залишається мало зауваженим. Натомість значний обсяг напрацювань у контексті досліджень радянської «культури повсякдення» належить зарубіжним вченим. Прикладом цього може бути доробок російських авторів — монографія І. Утехіна «Очерки коммунального быта» (Москва, 2001), збірник «Люди и вещи в советской и постсоветской культуре» (Новосибірськ, 2005), статті О. Гурової, О. Єчевської. Художньо-побутові традиції радянського міського інтер'єра 1930—1950-х рр. на матеріалі сибірських регіонів Росії дослідила А. Усанова (Барнаул, 2016). Втім, необхідно виокремлення та ідентифікації у тих процесах національного, зокрема українського, чинника, позаяк у західній історіографії формується сталий стереотип про радянський період як питомо російське історичне та соціокультурне поле. На цьому наголошують й українські гуманітарії, зокрема активно дискутується ця проблема серед літературознавців, приміром у статті Т. Свєрбілової «Проект національної самоідентифікації вітчизняного соціалізму та драма 30-х років ХХ ст.» (2008).

Мета статті — висвітлити особливості застосування килимів у житловому інтер'єрі як соціокультурну практику радянського побуту. З'ясувати місце і значення килимів українського виробництва у пов'язаних з цим процесах.

Культуру побуту з властивим їй семантичним статусом речей формують стереотипи поведінки, представлені певними соціальними практиками. Статус килима, зважаючи на його роль у предметному середовищі міського та сільського житла, за увесь означений період залишався незмінним і був атрибутом престижу та достатку. З огляду на повсюдний радянський дефіцит це призвело до того, що килими стали об'єктом споживчого культу для населення СРСР, вже у постарадянських середовищах це дало зворотний результат — поступове нівелювання ролі килима у дизайні інтер'єра, поширення на початку XXI ст. нового стереотипу у суспільстві про килим як міщанський стилістичний мезальянс.

У контексті художньо-стильової видозміни, від 1920-х рр. до 1980-х рр. радянський житловий інтер'єр зазнавав впливів т.зв. авангардного конструктивізму, «стилю тріумф» / «перемога» / «сталінського ампіру», «сучасного стилю» та «інтернаціонального стилю» тощо, кожен з яких, крім власної естетики, вносив різні параметри архітектурно-предметного облаштування, що, передусім, залежало від характеру масового будівництва і виробництва меблів. В українських реаліях на означеному континенті змін житлового інтер'єра суттєвий вплив мав фольклоризм. Це відбувалось внаслідок відповідного налаштування вітчизняної художньої промисловості та системи художніх промислів, яка виникла саме на базі народних промислів, а також самої архітектури, де у 1960-х рр. розвинулись окремі регіональні форми, зокрема такі як «гуцульський стиль» [4, с. 255], що з громадських споруд у другій половині 1970—1980-х рр. перейшов на житлові будівлі. У такій ситуації у масовій культурі побуту впродовж 1960—1990-х рр. розвинулась тенденція, згідно з якою українським килимам надавалось значення презентанта національної культури.

Специфіка житлового інтер'єра полягає у його суб'єктивному характері формування, тому пов'язані з цим матеріали розглядаємо з точки зору еталонних і типових масових зразків. Певною зв'язковою ланкою між цими категоріями виступає побут пред-

ставників інтелігенції, до яких у радянський час належали діячі науки, культури, мистецтва, особливо ті, хто формував «нову радянську аристократію» [5, с. 47] — фаворити влади, яких держава «репрезентативно наділяла предметами розкоші» [5, с. 47]. Саме звідси походить новий міщанський ідеал оформлення побуту [5, с. 47] радянського періоду. Зразки інтер'єрів цієї соціальної групи, на відміну від інших, подекуди збереглися в оригінальному і реконструйованому стані як меморіальні будинки або квартири-музеї. Це значно доповнює картину розвитку предметно-побутової культури означеного періоду на різних етапах.

Перші спроби українських архітекторів, художників інтер'єру із створення власне радянського типу житла припадають на 1920-ті рр., коли розгорталась індустріалізація в СРСР, що призвело до зростання міст і робітничих районів у них. Типовими для цього часу об'єктами економічного міського будівництва були т. зв. бараки — робітничі гуртожитки. У 1929—1932 рр. в житловому будівництві СРСР відбулися перші експерименти в напрямі великоблочного збірно-індустріального будівництва. Їх здійснила група інженерів Українського науково-дослідного інституту споруд у Харкові в експериментальних житлових будинках для робітників Краммашбуду у Краматорську, одно та багатоповерхових будинках у Харкові [18, с. 157]. Ці розробки поживались у повоєнний період як базові у типовій забудові житлових масивів 1960—1980-х рр. Більшість проектів еталонних інтер'єрів житла пролетаріату 1920-х рр. створювались саме з огляду на перспективу, а не реалії свого часу.

У 1920-х рр. художників-фахівців для «оздобу будинків» готував Київський художній інститут. У проектах його викладачів та студентів, зокрема в майстерні В. Кричевського домінували інтерпретації інтер'єру народної хати — її зональне членування на окремі кути, що давало змогу в одному, доволі просторому приміщенні поєднувати кухню, вітальню, відпочинкову зону. Подібно до народного житла [12; 17] акцентувався периметр фризкової горизонталі стін. Суттєво відрізнялась номенклатура меблів, у якій крім модифікованих лав-тапчанів, зустрічаються кресла, шафи для одягу, розкладні ширми, полиці для книг, крісла зі спинкою та підлокітниками тощо. Такими є проекти житлових кімнат, у т. ч. для робітників, О. Саєнка 1920-х рр. — початку 1930-х рр.

Килимові вироби тут виконують функції організуючого чинника просторової композиції — смугасті хідники-доріжки на дощатій підлозі умовно заміщають відсутність коридора і лаконічно розділяють сектори приміщення, а також декоративного доповнення — коли інші долькові килими в окремих ділянках інтер'єру завершують композицію локальних зон вітальні, спальні тощо. У цьому ряду саме настінні тематичні килими є смисловим осердям інтер'єру, у проектах О. Саєнка — це ткані панно лірично-побутової тематики із фольклорними сюжетами. Відтак, у запропонованому предметному комплексі килими виступають як функціональний та естетичний акцент просторової композиції.

Згадані розробки житлових інтер'єрів залишилися проектами і повторили долю моррісовнівських ідей: так само плаваючи соціальну мету дати середньому і робітничому прошаркам населення можливість естетично облаштувати своє середовище, вони пропонували застосовувати вартісні унікальні вироби декоративного мистецтва на противагу доступнішій масовій промисловій продукції. Крім того, реалії пост революційного суспільства 1920-х рр. вкрай не сприяли масовому втіленню соціальних ідеалів художників.

Період 1930—1950-х рр. позначений зміцненням сталінського абсолютизму, війною, відбудовою СРСР та налагодженням нового побуту в суспільстві. У цей час помпезна стилістика т. зв. сталінського ампіру сусідила з пост-воєнною кризою та індустріалізацією, ключовий мотив якої і виражав новий стиль — «перемога» / «тріумф», як його вже у 2010-х рр. назвуть російські мистецтвознавці (Т. Астраханцева [19]). Типологія житлових приміщень коливалась від респектабельних «сталінських» багатопверхівок для представників номенклатури, нечисленних новобудов сімейного типу та комуналок — для більшості городян.

Феномен «сталінського ампіру» пов'язаний з т. зв. ідеологією культурності [24], концепт якої прозвучав у промові Й. Сталіна 1935 р., де серед іншого йшлося про те, що «соціалізм може перемогти (...), на базі заможного і культурного життя усіх членів суспільства» [16]. Як зазначають соціологи, після боротьби з проявами міщанства у 1920-х рр., впродовж 1930-х рр. саме на цій основі відбулась реабілітація домашнього затишку, виявляючи суттєвий ціннісний орієнтир радянського середнього класу [24, с. 14].

Формат та естетичні засади «заможного і культурного життя», передусім, формувала архітектура. У 1930—1950-х рр. радянська архітектура розвивалась за ордерними канонами класицизму, її художньо-стильову самобутність доповнював в екстер'єрних оздобах та визначав в інтер'єрах метод соціалістичного реалізму, заснований на принципах ідейності, народності і конкретності. Тому ордерна архітектура новобудов сталінської доби відрізнялась натуралістичною декоративною ліпниною у вигляді «врожайних» композицій (напр., комплекс споруд на Хрещатику у Києві), їх супроводжували ілюстративні сюжети не тільки на стінах приміщень, а й на побутових предметах — від декоративних ваз, загалом посуду, килимків, шкатулок, годинників, місткостей для косметики до популярної статуарної пластики тощо. У перше повоєнне десятиліття сповнену пишності і величавості стилістику парадних інтер'єрів копіювали у масовому житловому середовищі. Для імітації мармуру, бронзи, цінних порід дерева, архітектурної ліпнини, у широкому вжитку з'явилися недорогі заміники з бетону, гіпсу, алюмінію, сплави «під бронзу», фактурні імпровізації під мармур тощо [20, с. 22]. Прагнення до пишної оздобы часто було сумнівним у сенсі раціональності і стилістичної доцільності. Приміром, за ініціативою архітекторів готелю «Ленінградський» (Москва) та студентських гуртожитків Московського університету для оббивки стін ткацький комбінат ім. Маркова виготовив імітації шпалерних тканин з візерунками парчі й оксамиту XVI—XVII ст. [9, с. 41].

Загалом неокласицистична архітектура радянських житлових забудов містила просторі приміщення, що давало змогу наповнити їх масивними меблями та оздобити інтер'єр масштабним декором. При цьому, площа стін домінувала у просторі над предметним наповненням, цей ефект підсилювала велика кількість білого текстилю у приміщеннях. Номенклатуру меблів, що виготовлялись спеціалізованими артілями з масиву деревини, становили: шафигардероби і шафи-буфети, крісла, стільці, столи, одним з центральних об'єктів були габаритні дивани з високою спинкою та боками, оправлені м'якою оббивкою й форніровані цінними породами дерева, прикрашені різьбленими деталями, профілюванням, дзеркальними вставками [3, с. 218].

Килими були не завжди досяжною, але бажаною оздобою приватного, робочого чи громадсько-

Іл. 1. Кабінет радянського партійного керівника вищого рангу. 1945—1950-ті рр. Реконструкція в рамках експозиції «Мій дім — Росія», Філіал музею сучасної історії Росії, Москва. Джерело: <http://www.osd.ru/onephoto.asp?id=8588>

Іл. 2. Передпокій у будинку-музеї Д. Яворницького в м. Дніпрі. Світлина автора

го інтер'єру. Асортимент різнився залежно від призначення. Переважали килими і килимові вироби на стіну або для застеляння сидіння дивану, за відсутності настінних килимів в Україні їх часто заміняла декоративна плахтова тканина [11, с. 37]. Долівкові килими паласного типу зустрічались у номенклатурних оселях та кабінетах і вирізнялись більшим форматом та масштабнішими рисунками, їх стелили у центрі віталень. Елементом престижу стали й західноукраїнські гладкоткані килими в інтер'єрах партійної верхівки (Іл. 1) і заможних городян [20, с. 38]. Масовішими у категорії виробів на підлогу були домоткані смугасті хідники-доріжки. В житловому інтер'єрі 1930—1950-х рр. усяляко застосовувалось домашнє рукоділля. Поряд з вишитими тематичними композиціями, популярності набули

вишивка в техніці рішельє й плетена гачком оздоба (серветки, доріжки, накидки). Цими виробами завішували вікна, декорували спинки диванів, кріпили їх і на килими та різні інші навісні площини на стіні.

Зразок еталонного застосування килимів в житловому інтер'єрі 1930-х продемонстровано в інтер'єрах помешкання Д. Яворницького (1910—1930-ті рр.), що наближено до оригіналу відтворені в меморіальному будинку-музеї історика у м. Дніпрі. Тут українські народні і панські килими увиразнюють архітектоніку приміщень і домінують в неокласицистичному предметному середовищі, виказуючи його український лейтмотив. Зокрема, килимом з геометричним орнаментом накрите сидіння дивану в передпокою (Іл. 2), а розстелений посеред віталень центральньо-український квітковий килим з широкими берегами виступає центром інтер'єру (Іл. 3). В інших кімнатах будинку-музею підлогу покрито домотканими смугастими хідниками.

Наведений приклад свідчить про загалом високий статус килимів у предметному середовищі, їх основна функція, крім окраси, продумана таким чином, щоб виявляти унікальність інтер'єрів, ідентифікуючи світогляд господарів дому, які були знавцями, поціновувачами української минувшини та колекціонерами її пам'яток.

У контексті розвитку предметного комплексу і стилістики інтер'єрів 1940—1950-х рр. масового зразка ключова роль належала комунальним квартирам, в яких мешкала значна більшість містян СРСР. Умови комунального побуту з обмеженою площею та мінімальним комфортом, а також міграція робочого населення з сіл, спричинили формування своєрідної побутово-естетичної культури. Сільський і міський менталітети тут взаємодіяли, внаслідок чого ця модель побуту вийшла за межі міст, і ще довго плакалась у провінції та на периферії. Килимам у «картині світу» радянської комуналки надавався окремий статус. Як зазначає у своїх «Очерках коммунального быта» (Москва, 2001) І. Утехін, килим на стіні загалом був характерним для спального місця [21, с. 19]. Ця зона найбільш особиста, надто в обставинах публічного «комунального» середовища. Водночас, вона перебувала на видноті в значенні презентаційної компоненти інтер'єру. Тому, необхідно було створити в ній оздоблену тактильну атмосферу. Невеликий настінний килимок, розвішений вздовж ліжка най-

краще задовольняв цю потребу. Остаточне смислове і стилістичне оформлення спальної зони відбулося у 1940-х рр., коли побут радянського населення збагатився трофейними предметами із Західної Європи. Тоді з новою силою заявив про себе феномен сюжетного настінного килима — тканого, мальованого або вишитого. Джерелом цієї універсальної радянської фольклорної течії, що оспівувала широкий діапазон різножанрових ідилій, стали німецькі тонкі фабричні плюшеві килимки з оленями на тлі альпійського пейзажу, а також вітальні листівки ліричної тематики. Сама тенденція стала етапною у контексті розвитку житлового простору 1940—1950-х рр. та залишалась ключовою в радянському сільському побуті до 1980-х рр. [1, с. 237] на теренах України, Білорусі, Молдови, Півдня Росії [1, с. 239].

Феномен сюжетно-пасторальних килимів тісно пов'язаний з їх семантичним статусом у житловому середовищі. Взаємодія з цими предметами у повсякденному житті мала свій — естетично-сентиментальний мотив, позначений усвідомленою емоційною привязаністю до них, у процесі якої килим нерідко ставав частиною особистої історії — біографії індивіда [26, с. 62—63].

Наступний етап розвитку стилістики житлових інтер'єрів кінця 1950—1960-х рр. відзначився боротьбою з різного роду прикрашаннями в бік лаконічності, утилітарності та уніфікації предметного середовища, що на загальнотеоретичному рівні художньої практики затвердила Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про усунення надмірностей у проектуванні та будівництві» від 1955 р. та перший Всесоюзний з'їзд художників 1957 р. В історії радянської архітектури це започаткувало розвиток т. зв. хрущовського утилітаризму [2, с. 190], що визрів на ідеї «сучасного стилю» порубіжжя 1950—1960-х рр. та був суголосним з «інтернаціональним стилем», прив'язуючи радянський побут до світових тенденцій. Саме внаслідок конкуренції із західною культурою, як стверджує соціолог О. Гурова, розвивався й новий офіційний дискурс відношення до речей, пов'язаний з формуванням і пропагуванням у суспільстві «концепції радянського смаку» [24, с. 20].

Швидким змінам у побуті сприяла нова програма масового житлового будівництва в СРСР, її втіленням стали т. зв. хрущовки, параметри яких вимагали перегляду всієї дотеперішньої структури предметно-

Іл. 3. Інтер'єр вітальні будинку-музею Д. Яворницького у м. Дніпрі. Світлина автора

го середовища — від меблів до текстилю і зміни підходів у створенні інтер'єру. Це були малогабаритні одно-, дво-, три-, а згодом і чотирикімнатні квартири з невисокими стелями у типових «будинках-коробках». Знайшлися також нові відповідники колишніх комуналок — будинки т.зв. готельного типу з мінімізованим житловим простором, але окремим санвузлом і кухнею. Перш за все, масове будівництво позначилось на розвитку меблевої промисловості, яка зосередилась на випуску уніфікованих наборів меблів, пов'язаних із архітектурним плануванням приміщень. Відтоді, основною складовою радянського житлового інтер'єра стала меблева стінка. Змінилися матеріали і дизайнерські рішення, що фізично і візуально значно полегшили конструкції меблів у відповідь на основні завдання — бути компактними, трансформованими, функціональними. Нові параметри просторової композиції помешкань потребували нечисленого, лаконічного, але виразного декору, що насамперед відобразилось на інтер'єрному текстилі: м'якій частині меблів, порт'єрах, килимах. Основними засобами виразності було взято структуру, фактуру, колір виробів, ритмічні просторові співвідношення.

В історії радянської архітектури С. Хан-Магомедов виділяє «хрущовський утилітаризм» як останню фазу її активного розвитку [2, с. 190]. Дизайн житлового інтер'єра до середини 1960-х рр. послуговувався критеріями аскетичного мінімалізму і функціональності, акцентуючи на меблях. Площу стін на чверть або третину займала меблева композиція, а залишений простір, як правило, не рекоменду-

Іл. 4. Інтер'єр 1960-х рр. Джерело: <https://www.liveinternet.ru/users/5168383/post385042436/>

Іл. 5. Килим в експозиції меблевого гарнітуру Чернівецької меблевої фабрики на ВДНГ СРСР. 1973. Фото: В. Савостьянова, ТАРС. Джерело: <https://republic.ru/posts/84378?code=bc830e33505ea045713492500d349035>

Іл. 6. Килими в інтер'єрі спальні літературно-меморіального музею-квартири П. Тичини (Київ). Джерело: <http://kiev-book.narod.ru/muz-memory1.html>

валось оздоблювати будь-якими навісними деталями, крім одного-двох дрібних елементів. У проектах інтер'єрів того часу фігурують невеликого формату доліткові килими, доріжки. На тлі уніфікованих, осучаснених підходів килимові покриття вирізнялись фактурою і кольором або фактурою й орнаментом (Іл. 4), це додавало помешканню необхідного затишку, оздоби та індивідуальності.

У другій половині 1960-х рр. на противагу функціоналізму утвердився художній підхід (у т. ч. під впливом заснованої 1964 р. Сенежської студії) в радянському дизайні предметного середовища. Відбувся новий виток засвоєння народної / національної тематики, що в Україні було синхронним з аналогічними тенденціями у таких масових видах мистецтва, як архітектура (поява «гуцульського стилю»), кіно та естрада, особливо після виходу на великий екран «Тіней забутих предків» реж. С. Параджанова (1964), «Білого птаха з чорною ознакою» (1970, реж. Ю. Ілленко), а далі й перших музичних телефільмів «Червона рута» (1971, реж. Р. Олексів), «Пісня завжди з нами» (1975, реж. В. Стороженко) тощо. Знаковою у цьому ряду стала реконструкція київського готелю «Україна» у кінці 1960-х — на початку 1970-х рр., для якого Л. Жоголь розробила ансамблеві рішення готельних номерів на основі інтерпретації творів народного мистецтва [22, с. 52] — у т. ч. неодмінним елементом художниця запропонувала авторські композиції ліжників і килимів. Це підтвердило загальну тенденцію до розширення асортименту інтер'єрних тканин, стилізованих / інтерпретованих за народними мотивами. У другій половині 1960-х рр. львівська ткацька художньо-виробнича майстерня виготовляла для серійної продукції орнаментальні верети, декоративні доріжки, килими [28]. Відтак, художники активно — на практиці — порушували питання впровадження тканин з народним орнаментом у тогочасних житлових інтер'єрах [14, с. 11]. У вигляді практично-методичних рекомендацій ці творчі знахідки популяризувались на сторінках фахових видань та під час спеціалізованих виставок-форумів. Належну увагу цій темі приділила Л. Жоголь у монографіях «Тканина в інтер'єрі» (1968), «Декоративне мистецтво в інтер'єрі житла» (1973), де представила зразки килимів та ліжників у проектах житлових інтер'єрів. У зображених ситуаціях використані візуально лаконічні гладкоткані килими для локального застеляння підлоги форматом

близько 2 м², а також ліжники на диван чи як невеликі декоративні настінні композиції. У 1970 р. така тенденція стала програмною. До прикладу, в експозиції модельного меблевого гарнітуру Чернівецької меблевої фабрики на московській ВДНГ 1973 р. основним виразним декоративним завершенням створеної композиції предметного середовища було взято рослинний килим з Решетилівки для долівки (Іл. 5). Український лейтмотив у заданому сучасному інтер'єрі доповнили окремі деталі — настінний керамічний таріль з квітковим декором та кілька предметів з гутного скла у серванті гарнітуру.

«Адаптивну» зміну стилістики житлового інтер'єру у її розвитку від середини 1950-х до початку 1970-х рр. на прикладі реальних побутових зразків демонструють меморіальний кабінет А. Малишка і П. Майбороди (Київ) та музей П. Тичини (Київ). В усіх випадках йдеться про приміщення, що належали привілейованому заможному класу, це будівлі старого типу — просторі, з високими стелями, в інтер'єрі яких порушена «чистота стилю» попереднього і актуального періодів, натомість домінує їх компіляція. Активним декоративним доповненням всюди є килими й килимові вироби, що мають поліфункціональне призначення.

Інтер'єри музею П. Тичини містять елементи обляшування 1930-х рр. і меблі середини 1950-х рр. — початку 1960-х рр.: для перших властивий однотонний масив дерева, профільовані й ліпні деталі, друга група має інший — гладкий, із заокругленими краями силует та характерне шпонування деревини у вохристо-рудій гамі. Диван розкладний, з низькою спинкою та об'ємною м'якою текстильною оббивкою (Іл. 6). Новаторським елементом вітальні є телевізор. Примітно, що орнаментальними килимами (один з них — піротський килим болгарської роботи) застелені ліжка (українськими квітковими килимами¹) і дивани у кімнатах, два настінних килими розміщені у спальні, фрагментарно представлені долівкові килими (Іл. 7).

¹ За словами А. Жука, українські квіткові килими одержали назву від орнаментальних узорів, де завжди переважають квіти. Квіткові килими характерні, як правило, для центральних областей — Полтавщини, Чернігівщини, Київщини [8, с. 23]. Такі вироби є безворсими — гладкотканими, з двостороннім рисунком і виконуються килимовою технікою «кругляння».

Іл. 7. Килими в інтер'єрі вітальні літературно-меморіального музею-квартири П. Тичини (Київ). Джерело: <http://kiev-book.narod.ru/muz-memory1.html>

Іл. 8. Килими в інтер'єрі меморіального музею-кабінету А. Малишка та П. Майбороди (Київ). Джерело: sam.archives.gov.ua/ukr/abc/

Інтер'єр меморіального кабінету А. Малишка та П. Майбороди, з огляду на асортимент меблів, поєднує стилістику кінця 1950-х — середини 1970-х рр. (Іл. 8) — це книжні шафи 1950-х, дивани, столи, крісла початку 1960-х, журнальний столик і частини секційних меблів середини 1960-х рр., м'які розкладні крісла початку 1970-х рр. Активним декоративним доповненням цього інтер'єру є орнаментальні західно-українські килими та верети. Одним з килимів покритий диван, веретами — крісла, інший килим розстелений у центрі приміщення на підлозі, об'єднуючи різні простори (відпочинковий, робочий, «авторські» — поета та композитора) воедино.

Розглянуті предметні комплекси інтер'єрів є характерними для окремого невеликого прошарку радянського населення, водночас, вони містять засоби, що виявляться типовими для масового житлового інтер'єру міст і сіл на довгу перспективу. Так, заяв-

Іл. 9. Типовий меблевий гарнітур та його наповнення в радянському житловому інтер'єрі 1970-х. Джерело: <https://forestgum.ru/articles/120>

лений в них національний мотив творять, передусім, килими українського виробництва (артілей та фабрик Івано-Франківщини, Львівщини, Чернівеччини, Полтавщини, Київщини). Манера ж застеляння цієї тканиною дивану та бічних крісел виявиться універсальною популярною практикою у помешканнях ще й на початку ХХІ ст. Сталою особливістю такої традиції, що склалась від 1960-х рр., можна назвати використання гладкотканих західно-українських килимів. Семантичний статус килима зазначеного стильового зразка і його функціонального призначення виявляє бажання власника перебувати у контексті своєї національної культури, не тільки споглядати (ситуація, коли килими на стіні), а й контактувати з нею (ситуація, коли килимом застелено диван), про що у т. ч. свідчить оздоба приватних помешкань представників української діаспори. Водночас, така презентація на національній основі, є варіантом засвоєння у широкому побуті ідеї смаку, як базового мотиву в офіційному дискурсі другої половини 1950—1960-х рр.

Впродовж 1970—1980-х рр. розвиток житлового будівництва перейшов межу задоволення суто утилітарних потреб населення і перед архітекторами та дизайнерами постала проблема створення для людини приватної зони комфорту — житла, яке б допомогло зберегти «стійкість її душевного стану» [15, с. 7] в умовах динамічної сучасності. Відтак, питання інтер'єрів квартир масового будівництва розглядалось комплексно, з огляду на планування, задоволення санітарно-гігієнічних норм, підвищення комфорту та можливостей створення індивідуального предметного середовища [23]. Відхід від утилітаризму початку 1960-х рр. відобразився й на екстер'єрі житлових споруд, що урізноманітнилися завдяки збіль-

шенню асортименту базових проектів, а подекуди і їх архітектурної стилістики.

Культура побуту у цей період сягнула піку споживчої активності, що у свою чергу відбувалось на тлі зростання товарного дефіциту. Показовою щодо формування споживчих стереотипів є риторика журналів про моду, де саме в 1970—1980-х рр., поряд з традиційними для радянського дискурсу «практичністю», «раціональністю», «зручністю», вперше почали заохочуватись такі якості зовнішньої презентації, як «нарядність» та «ефектність» [10, с. 143]. Суспільство прагнуло купувати т. зв. статусні речі й серед модного одягу, побутової електротехніки, засобів пересування, високим був попит на килими [7, с. 54; 13]. Однак, в умовах товарного дефіциту доступність та варіативність асортименту товарів перетворились на суттєву проблему, змушуючи суспільство звертатись до тіньових практик задоволення своїх потреб та вкотре доводити, що «річ у радянській культурі виявилась вкрай фетишизованою» [6, с. 209].

У радянському житловому інтер'єрі 1970—1980-х рр. остаточно утвердились започатковані у 1960-х рр. принципи облаштування простору: використання меблевих стінок різного призначення (для вітальні, дитячої кімнати, кухні, коридору тощо), комплектів м'яких меблів з дивана та двох крісел (часто розкладного типу), тахти і т. д. У цей час поступово зросла роль і частка килимів та інших інтер'єрних тканин в предметному середовищі, досягаючи кульмінації у стилістиці житла пізньорадянського періоду. Загалом, у кімнатах тенденційно зменшувалась вільна площа стін за рахунок накопичення предметного наповнення, збільшення ширини та висоти меблевих стінок і заповнення простору килимами, крім декоративної функції вони забезпечували звукоізоляцію квартири та прикривали будівельні дефекти (кривизну стін та ін.). Для накривання крісел та диванів застосовували дешевші капи промислового виробництва, у тому числі з асортименту Чернівецького об'єднання «Восход». Неодмінним доповненням-символом благополуччя в умовах радянського дефіциту, поряд з килимами, меблевими гарнітурами в інтер'єрах цього періоду стає кришталь, що демонструється посеред вітальні у серванті (Іл. 9). Так само на видноті, в сусідній частині меблевого гарнітуру займали місце книги — ще один з маркерів престижу в культурі побуту радянського обивателя.

Представлені таким чином у предметному середовищі споживчі стереотипи, відобразились і на типовій композиції інтер'єра, в якій експозиція килимів тенденційно зростала — долькові покриття уже займали більшість площини підлоги, а настінні килими, пов'язані з місцем над диваном — ущерть заповнили відведений їм простір, іноді займаючи, крім основної, й суміжні площини стін. Стилістичну доміанту такого інтер'єру становили ворсові килими-паласи у вигляді рапортних або, здебільшого, плафонних композицій з арабесковими рисунками на східній манер. Це були вироби радянського та імпортного виробництва — переважно з НДР. Означений стилістичний стереотип сформував ще одну традицію в побутовій культурі на радянському і пострадянському просторі, актуальну й на початку ХХІ ст. у різних проявах — від подальшого масового тиражування до заперечення і вилучення з професійного дизайнерського вжитку килимів. Саме цей стереотип з житлового інтер'єра 1970—80-х рр. у перспективі маскультурними і мистецькими практиками трактуватиметься як своєрідна алегорія пізньорадянської доби, періоду застою в СРСР, названа у 2010-х рр. «радянським бабушатником»².

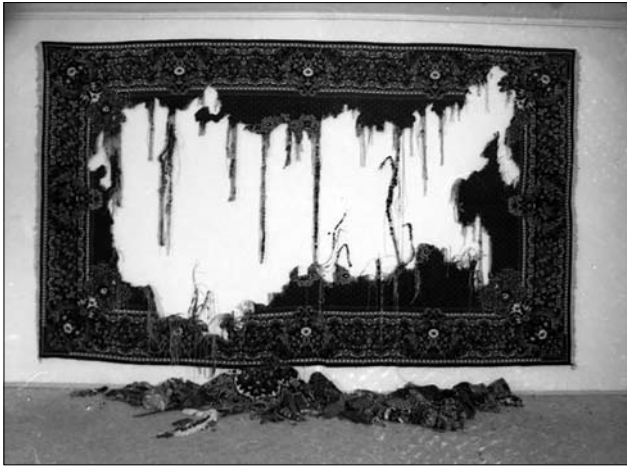
Засилля предметів у середовищі, водночас не сприяло варіативності дизайну інтер'єра 1970—1980-х рр. — він залишався однотипним, внаслідок стандартизації товарного виробництва в СРСР та дефіциту продукції. Відтак, у квартирах радянського часу було «більше подібності, ніж відмінностей» [25, с. 284]. Певний вплив на урізноманітнення підходів в облаштуванні житлових осель мали громадські інтер'єри, програма розвитку яких у 1970—1980-ті рр. належала до пріоритетних напрямів галузі радянської художньої промисловості. Іноді житловий інтер'єр безпосередньо користав з цієї сфери. Так, у 1973 році на замовлення Ради Міністрів УРСР в столиці було зведено готель «Київ», оформленням його номерів, холів, конференц-залів, ресторанів, вестибулю займався КиївЗДНІЕП (Київський зональний науководослідний інститут експериментального проектування). Автори прагнули, щоб кожна деталь інтер'єру передавала художньо-стильову самобутність України. Тож, ліжники та верети для номерів ткали у Косові,

² Термін поширився у масовій культурі у 2010-х рр. і зафіксований у значній кількості популярних інтернет-джерел [29].

с. Яворові та Шешорах на Івано-Франківщині, портъери — в Херсоні та Коломиї, посуд виготовляли у Коростені, меблі — у Києві, понад двадцять гобеленів — у Решетилівці [27]. Була й неофіційна практика, за якою художники-декоратори таких об'єктів виконували завдання з оформлення приватних квартир високопоставлених представників партійної номенклатури [27]. Нерідко, окремі авторські розробки для цього об'єкта потрапляли у приватне користування чиновників: «... я створила сучасні авторські ліжники, — згадувала Л. Жоголь. (...). За моїми ескізами їх виткали (...) двоє майстринь з с. Яворів (...). Вийшло чудово. Коли готову роботу привезли до Києва, її розкупило начальство. Довелось замовляти ще одну партію» [27].

У 1970—1980-х рр. можна говорити про всеосяжну моду на українські килими з Гуцульщини. Своєрідне потрактування здобули ліжники у тогочасному побуті, що простежується в низці радянських кінофільмів. Поряд з використанням їх як пледів, утвердилась практика розвішувати пасисті ліжники на стіні над диваном чи ліжком (Див. к/ф «Москва сльозам не вірить», 1979, «Найкрасивіша, найпривабливіша», 1985). Цю моду на вироби гуцульських народних художніх промислів неабияк плекали та живили популярні у 1970—1980-х рр. постановки телевізійних музичних фільмів. Так, народному мистецтву Гуцульщини приділили увагу автори фільмів «Виступає ансамбль «Смерічка» Левка Дутковського» (Реж. В. Коппель, 1975, Естонія), «Розступіться, зелен-гори» (1987, Україна) та ін. Сформована у 1960-х рр. практика застеляти диван чи тахту барвистим гуцульським килимом або поліхромними веретами зберегла актуальність у 1970—1980-х рр., але відтоді частіше ставала елементом нового міксу в поєднанні із настінними ворсовими «килимами-арабесками». Цей досвід зберігся і на початку ХХІ ст.

Отже, в радянську епоху килими набули значення статусного предмета інтер'єра і важливої складової масової культури побуту. Радянська традиція застосування килимів формувалась під впливом соціально-історичних змін, ідеологічних програм свого часу, архітектурних параметрів житлового будівництва і їх художньої стилістики загалом, товарного асортименту та налаштування системи художньої промисловості. При цьому, формувалось коло стереотипів щодо місця і значення килимів у побуті на різних етапах: від проєктив-

Іл. 10. Ю. Фесенко. Килим «Радянський союз». Проект «Втрати». Росія, 1999. Джерело: https://pikabu.ru/story/yui_fesenko_sovetskiy_soyuz_kovyor_1999_proekt_ustraty_5416532

утопій 1920-х рр., естетично-сентиментальної семантики 1930—1950-х рр., плекання т. зв. радянського смаку у 1960-х рр. до споживчої фетишизації товарів у період застою. Отож цей дискурс килима у предметному комплексі радянського житлового інтер'єра на межі ХХ—ХХІ ст. породив інший стереотип про килим як стилістичний мезальянс, названий сучасниками «радянським бабушатником». У масовій свідомості килим досі залишається валідним символом радянського побуту, цей аспект досліджується у мистецьких практиках, прикладом чого є проект художника Ю. Фесенка (Росія) «Втрати» (1999), де килими безпосередньо втілюють вже неіснуючу державу (Іл. 10).

Килими українського виробництва на всіх етапах розвитку житлового інтер'єру залишалися актуальним елементом радянської культури побуту у її всесоюзному масштабі. Такі вироби належали до атрибутів, що маркували високий статус власників (1930—1950-ті рр.), на побутовому рівні були засобом національної самоідентифікації (1960—1980-ті рр.) та ознакою хорошого смаку і стилю суголосно естетиці і моді свого часу.

1. Быков А. Живописные коврики в собрании К.А. Миронова: Музей традиционного искусства народов мира / А.В. Быков // Искусство наивных художников в контексте отечественной и мировой художественной культуры: материалы научной конференции. — Москва : Академика, 2013. — С. 235—241.
2. Вильковский М. Социология архитектуры / М. Вильковский. — Москва : Русский авангард, 2010. — 592 с. : ил.

3. Голод І. Художня обробка дерева і меблів / І. Голод // Історія декоративного мистецтва України : у 5 т. — Т. 5 ; НАН України ; ІМФЕ ім. М.Т. Рильського / голов. ред. Г. Скрипник. — Київ, 2016. — С. 213—222.
4. Гончарик Р. Особливості архітектурно-просторових змін Івано-Франківська в радянський період / Р.П. Гончарик // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. — Вип. 47. — 2017. — С. 249—264.
5. Гудова М. Советский шик и российский гламур: ценности и репрезентации / М.Ю. Гудова // Советское прошлое и культура настоящего: монография : в 2 т. / отв. ред. Н.А. Купина, О.А. Михайлова. — Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 2009. — Т. 2. — С. 39—54.
6. Деготь Е. От товара к товарищу: К эстетике нерыночного предмета / Екатерина Деготь // Логос. — 2005. — № 5 (50). — С. 201—210.
7. Жилина Л. Проблемы потребления и воспитание личности / Л.Н. Жилина, Н.Т. Фролова. — Москва : Мысль, 1969.
8. Жук А. Регіональні особливості українського килима / А. Жук // Художні промисли: теорія і практика: Зб. наук. праць. — Київ : Наукова думка, 1985. — С. 22—35.
9. Ильин М. Традиция, национальность, новаторство / М.А. Ильин // Избранные работы об искусстве народных промыслов и архитектурном наследии XVI—XX веков: Исследования и очерки. — Москва : Советский художник, 1976. — 285 с.
10. Клинова М. Советский модный дискурс второй половины 1970-х — 1980-х гг.: эволюция транслируемых потребительских стратегий / М.А. Клинова // Вестник Пермского университета: История. — 2014. — Вып. 4 (27). — С. 140—150.
11. Колос С. Декоративні тканини / С.Г. Колос, М.Д. Хургін. — Київ : Вид-во Академії архітектури УРСР, 1949. — 107 с.
12. Косміна Т. Народне мистецтво в архітектурному ансамблі народного житла / Т. Косміна // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: Зб. наук. пр. — Київ : ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України, 2008. — Вип. 8. — С. 52—62.
13. Левыкин И. Проблемы уровня и качества жизни советских людей / И.Т. Левыкин, М.В. Покровская // Советский образ жизни: Состояние, мнения и оценки советских людей. — Москва, 1984.
14. Луковська О. Художнє ткацтво Львова другої половини ХХ століття: художні особливості, традиції та новації / О.І. Луковська // Автореферат на здобуття наук. степеня канд. мист. — Спеціальність 17.00.06 — декоративне і прикладне мистецтво. — Львів, 2007. — 20 с.
15. Любимова Г. Пределы изменяемости жилого пространства / Г. Любимова // Архитектура СССР. — 1974. — № 7. — С. 6—8.
16. Речь товарища Сталина на Первом всесоюзном совещании стахановцев // Работница. — 1935. — № 20. — С. 3—4.

17. Самойлович В. Українське народне житло: кінець XIX — початок XX / В.П. Самойлович. — Київ : Наукова думка, 1972. — 256 с.
18. Смоленська С.О. Архітектура авангардного модернізму в Україні: генеза та спадщина / С.О. Смоленська // Дисертація на здобуття наук.степеня доктора архітектури. — Спеціальність 18.00.01. — Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури. — Харків, 2017. — 444 с.
19. Стиль великої епохи: Альбом-каталог виставки «Победа. Стиль эпохи» / сост. и науч. ред. Т.Л. Астраханцева. — Москва : ArsisBooks, 2010. — 176 с.
20. Усанова А. Художественно-бытовые традиции в советском городском интерьере: 1930—1950-гг. / А.Л. Усанова // Автореферат на соиск. уч. степени доктора искусствоведения. — Специальность 17.00.04 — изобразительное искусство, декоративно-прикладное искусство и архитектура ; Алтайский государственный университет. — Барнаул, 2016. — 50 с.
21. Утехин И. Очерки коммунального быта / И. Утехин. — Москва, 2001.
22. Чегусова З. Людмила Жоголь: Чарівниця художнього текстилю / З. Чегусова, Т. Кара-Васильєва, Т. Придатко. — Київ : Либідь, 2008. — 246 с. : іл.
23. Шуст В. Интерьер квартиры массового строительства / В. Шуст // Архитектура СССР. — 1974. — № 7. — С. 3—6.
24. Гурова О. От бытового аскетизма к культу вещей: идеологи потребления в советском обществе / О. Гурова // Люди и вещи в советской и постсоветской культуре: Сб. статей. — Новосибирск : Изд-во НГУ, 2005. — 130 с. — С. 6—21. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/>
25. Дейхина Е. От ремонта к созданию интерьера: преобразование персонального жилого пространства в советской и постсоветской России / Е. Дейхина // Люди и вещи в советской и постсоветской культуре: Сб. статей. — Новосибирск : Изд-во НГУ, 2005. — С. 77—92. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/>
26. Ечевская О. «Свобода в вещах» и «свобода от вещей»: значения вещей в практиках повседневной жизни / О. Ечевская // Люди и вещи в советской и постсоветской культуре: Сб. статей. — Новосибирск : Изд-во НГУ, 2005. — С. 49—66. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/>
27. Осипчук И. Людмила Жоголь: «За создание интерьеров гостиницы «Киев» меня наградили премией в 16 рублей и стажировкой в Италии» / Игорь Осипчук // Факты. — 27 февраля 2013. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://fakty.ua/158858-narodnyj-hudozhnik-ukrainy-lyudmila-zhogol-zasozdanie-intererov-gostinicy-kiev-menya-nagradili-premiej-v-16-rublej-i-stazhirovkoj-v-italii>
28. Турко Х. Роль Львівського будинку моделей та ткацької майстерні при регіональному відділенні Художнього фонду УРСР у відродженні та розвитку традиційного ручного узорного ткацтва у Львові: Кін. 50-тих — поч. 60-тих рр. XX ст. / Христина Турко — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://intkonf.org/turko-hv-rol-lvivskogo-budinku-modeley-ta-tkatskoyi-maystereni-pri-regionalnomu-viddilenni-hudozhnogo-fondu-ursr-u-vidrozhenni-ta-rozvitku-traditsijnogo-ruchnogo-uzornogo-tkactva-u-lvovi-kin-50-tih-p/>
29. Турликьян Т. Советский «бабушатник» / Т. Турликьян // Cablook. — 20.02.2017. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cablook.com/inspiration/sovetskij-babushatnik-ot-stalinskih-servizov-do-kitajskogo-miksera/>

REFERENCES

- Bykov, A. (2013). *Scenic carpets in the collection of K.A. Mironova: Museum of Traditional Art of the Nations of the World. The Art of Naive Artists in the Context of Domestic and World Art Culture. (Proceedings of a Scientific Conference)*. Moscow: Research Center «Akademika», pp. 235—241 [in Russian].
- Vil'kovskij, M. (2010). *Sociology of Architecture*. Moscow: Russkij avangard [in Russian].
- Holod, I. (2016). Artistic treatment of wood and furniture. In G., Skrynyk (Ed.). *History of decorative art of Ukraine (Vol. 5, pp. 213—222)*. Kyiv: National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Honcharyk, R. (2017). Features of architectural and spatial changes of Ivano-Frankivsk in the Soviet period. *Modern Problems of Architecture and Urban Development*, 47, 249—264 [in Ukrainian].
- Gudova, M. (2009). Soviet chic and Russian glamor: values and representations. In Kupina, N.A., & Mihajlova, O.A. (Eds.). *Soviet past and culture of the present (Vol. 2, pp. 39—54)*. Ekaterinburg: Izd-stvo Ural'skogo un-ta [in Russian].
- Degot', E. (2005). From goods to a friend: To the aesthetics of a non-market object. *Logos*, 5 (50), 201—210 [in Russian].
- Zhilina, L., & Frolova, N. (1969). *Problems of consumption and personal education*. Moscow: Mysl' [in Russian].
- Zhuk, A. (1985). Regional features of the Ukrainian carpet. In *Artistic crafts: theory and practice* (pp. 22—35). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Il'in, M. (1976). Tradition, nationality, innovation. In M.A., Il'in (Ed.), *Selected Works on the Art of Folk Crafts and Architectural Heritage of the 16th - 20th Centuries: Studies and Essays*. Moscow: Sovetskij hudozhnik [in Russian].
- Klinova, M. (2014). Soviet fashionable discourse of the second half of the 1970s-1980s: evolution of the transmitted consumer strategies. *Bulletin of Perm University: History*, 4 (27), 140-150 [in Russian].
- Kolos, S., & Khurhin, M. (1949). *Decorative fabrics*. Kyiv: Vyd-vo Akademiyi arkhitektury URSR [in Ukrainian].

- Kosmina, T. (2008). Folk Art in the Architectural Ensemble of People's Housing. *Ukrayins'ke mystetstvoznavstvo: materialy, doslidzhennya, retsenziyi*, 8, 52—62 [in Ukrainian].
- Levykin, I., & Pokrovskaja, M. (1984). Problems of the level and quality of life of Soviet people. In I.T., Levykin M.V, Pokrovskaja (Eds.), *Soviet way of life: The state, opinions and assessments of Soviet people*. Moscow [in Russian].
- Lukovs'ka, O. (2007). *Lviv's artistic weaving of the second half of the twentieth century: artistic features, traditions and innovations*. (Ph.D diss.abstr.). L'viv [in Ukrainian].
- Ljubimova, G. (1974). Limits of the variability of living space. *Arkhitektura SSSR*, 7, 6—8 [in Russian].
- The speech of Comrade Stalin at the First All-Union Conference of Stakhanovites. (1935). *Rabotnica*, 20, 3—4 [in Russian].
- Samoylovych, V. (1972). *Ukrainian folk dwelling: the end of the XIX — the beginning of XX century*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Smolens'ka, S. (2017). *Architecture of avant-garde modernism in Ukraine: genesis and heritage*. The thesis for obtaining sciences. Ph.D. degree of architecture. Lviv: Polytechnic National University [in Ukrainian].
- Astrahanceva, T. (Ed.). (2010). *The style of the great era: Album-catalog of the exhibition "Victory. Style of the era"*. Moscow: ArsisBooks [in Russian].
- Usanova, A. (2016). *Artistic and domestic traditions in the Soviet urban interior: 1930—1950-ies*. (Doctoral diss. abstract). Altai State University. Barnaul [in Ukrainian].
- Utekhin, I. (2001). *Essays on communal life*. Moscow [in Russian].
- Cehusova, Z., Kara-Vasyl'yeva, T., & Prydatko, T. (2008). *Lyudmyla Zhohol': The Fairy of the Art Textile*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Shust, V. (1974). Interior of the apartment of mass construction. *Arkhitektura SSSR*, 7, pp. 3—6 [in Russian].
- Gurova, O. (2005). From everyday asceticism to the cult of things: the ideology of consumption in Soviet society. In *People and things in Soviet and post-Soviet culture: Sat. articles* (pp. 6—21). Novosibirsk: Izd-vo NGU. Retrieved from: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/> [in Russian].
- Deykhina, Ye. (2005). From repair to interior design: the transformation of personal living space in Soviet and post-Soviet Russia. In *People and things in Soviet and post-Soviet culture: Sat. articles* (pp. 77—92). Novosibirsk: Izd-vo NGU. Retrieved from: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/> [in Russian].
- Yechevskaya, O. (2005). «Freedom in things» and «freedom from things»: the meanings of things in the practices of everyday life. In *People and things in Soviet and post-Soviet culture: Sat. articles* (pp. 49—66). Novosibirsk: Izd-vo NGU. Retrieved from: <http://ecsocman.hse.ru/text/19198252/> [in Russian].
- Osipchuk, I. (2013). Lyudmila Zhogol': «For the creation of the interiors of the hotel «Kyiv» I was awarded a prize of 16 rubles and an internship in Italy». *Facts*. Retrieved from: <http://fakty.ua/158858>
- Turko, Kh. *The role of Lviv House of Models and Weaving Workshop at the regional branch of the Ukrainian Artistic Art Fund in the revival and development of traditional handmade weaving in Lviv*. Retrieved from: <http://int-konf.org/turko-hv-rol-lvivskogo> [in Ukrainian].
- Turlik'jan, T. (20.02.2017). Soiet «babushatnik». *Cablook*. Retrieved from: <http://www.cablook.com/inspiration/sovetskij-babushatnik-ot-stalinskih-servizov-do-kitajskogo-miksera/> [in Russian].

Olha Yamborko

CARPETS AND RUGS IN HOUSING INTERIOR AS ELEMENTS OF THE SOVIET LIFE CULTURE

The article deals with the use of carpets in the interiors of the Soviet era at various stages of its historical development. The factors influencing the aesthetics and style of typical dwelling interiors are highlighted, the artistic compositional features of their subject environment are considered. The main attention is paid to the study of the semantic status of the carpet in the culture of everyday life of the urban population of the 1920's and 1980's, and the formation of related key social practices. The place and role of carpets of Ukrainian production in these processes are found out.

Keywords: carpet, life culture, dwelling interior, social practices.

Ольга Ямборко

КОВРЫ В ЖИЛОМ ИНТЕРЬЕРЕ КАК ЭЛЕМЕНТ СОВЕТСКОЙ КУЛЬТУРЫ БЫТА

Освещается использование ковров в жилых интерьерах советского времени на разных этапах его исторического развития. Освещены факторы, которые повлияли на эстетику и стилистику типичных жилых интерьеров, представлены художественно-композиционные особенности их предметной среды. Акцент сделан на исследовании семантического статуса ковра в культуре быта городского населения 1920—1980-х гг., формировании связанных с этим ключевых социальных практик. Определено место и роль ковров украинского производства в этих процессах.

Ключевые слова: ковер, культура быта, жилой интерьер, социальные практики.